

TYÖNEUVOSTO

LAUSUNTO

TN 1478-20

Bulevardi 6 D, PL 32

00023 VALTIONEUVOSTO

puh. 09 - 645 593

20.1.2020

9/2019

Työaikalain 8 §:n 5 momentissa säädetty rajoitus peräkkäisten yövuorojen enimmäismäärästä koskee työneuvoston näkemyksen mukaan ainoastaan työtä, joka on tosiasiallisesti järjestetty jaksotyöajan mukaisiin jaksoihin. Rajoitus ei näin ollen ulotu kaikkiin niihin töihin, joissa työaika voidaan tai saadaan järjestää jaksotyönä.

Lausunnonpyytäjä: Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Asia: Peräkkäisten yövuorojen lukumäärän rajoittaminen työaikalain (872/2019) perusteella

Vireille: 1.1.2020

Lausuntopyyntö

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (SAK ry) on 8.10.2019 pyytänyt työneuvostolta lausuntoa peräkkäisten yövuorojen rajoittamisesta työssä, jossa saadaan teettää säännöllistä yötyötä työaikalain (872/2019) 8 §:n 2 momentin 1 kohdan perusteella.

Lausuntopyynnössä on kysymys siitä, sovelletaanko peräkkäisten yövuorojen enimmäismäärää koskevaa työaikalain 8 §:n 5 momenttia vain jaksotyössä ja keskeytymättömässä kolmivuorotyössä vai soveltuuko säännös myös lain 8 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun työhön, joka ylittäänsä saadaan järjestää 7 §:n mukaiseksi jaksotyöksi.

SAK ry:n näkemyksen mukaan mainittujen säännösten kesken vallitsee tulkinnallinen epä johdonmukaisuus, jota ei ole huomioitu lainvalmistelussa. Säännöllinen yötyö on 1.1.2020

voimaan tulleen työaikalain 8 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan mahdollista "työssä, joka saadaan järjestää 7 §:n mukaiseksi jaksotyöksi". Edellytyksenä ei siis sanamuodon mukaan olisi se, että työ olisi myös tosiasiallisesti järjestetty jaksotyöajan mukaisiin jaksoihin. Riittävää yötyön teettämisen kannalta olisi vain se, että työ kuuluu lain 7 §:ssä säädettyyn jaksotyöaikaluetteloon.

Työaikalain 8 §:n 5 momentissa on rajoitettu peräkkäisten yövuorojen määrää seuraavasti: "Jaksotyössä ja keskeytymättömässä vuorotyössä työntekijällä saa työvuoroluettelon mukaisesti teettää peräkkäin enintään viisi sellaista vuoroa, jossa vähintään kolme tuntia sijoittuu kello 23:n ja 6:n väliseen aikaan, minkä jälkeen hänelle on annettava vähintään 24 tunnin yhtenäinen vapaa. Edellä tarkoitettuja vuoroja saa teettää peräkkäin vielä kaksi, jos työntekijä antaa suostumuksensa molempiin erikseen". Mainittu rajoitus koskisi säännöksen sanamuodon mukaan vain jaksotyötä ja keskeytymätöntä vuorotyötä. Peräkkäisten yövuorojen lukumäärää ei säännöksen sanamuodon mukaan olisi rajoitettu työssä, joka kuuluu työaikalain 7 §:n mukaiseen jaksotyöaikaluetteloon mutta jossa työtä ei olisi kuitenkaan käytännössä järjestetty jaksoihin.

SAK ry korostaa, että edellä oleva lain sanamuodon mukainen tulkinta johtaisi siihen, että hallituksen esityksessä mainituille yötyön yleisille rajoittamispyrkimyksille (yötyön vaikutukset työntekijöiden tapaturma-alttiuteen ja työterveyteen) ei voitaisi antaa painoarvoa kaikissa tilanteissa. Viisi peräkkäistä yövuoroa olisi kohtuutonta ainoastaan keskeytymättömässä vuorotyössä ja työssä, joka on tosiasiallisesti järjestetty jaksoihin. Sen sijaan kaikissa työaikalain 7 §:n mukaisissa töissä, joissa ylipäänsä olisi mahdollista järjestää työ jaksotyöksi, voitaisiin teettää säännöllistä yötyötä ilman peräkkäisten yövuorojen rajoituksia. Näin olennainen rajoitus olisi SAK ry:n mukaan tullut mainita säännöksen esitöissä. Työntekijät voivat myös joutua keskenään eriarvoiseen asemaan, mikä johtuu vain siitä, onko työ tosiasiallisesti järjestetty jaksoihin. Tämä on ongelmallista myös työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentin kannalta. Edelleen SAK ry viittaa työaikalain 8 §:n 5 momentin taustalla vaikuttavaan ns. työaikadirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/88/EY, annettu 4 päivänä marraskuuta 2003, tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista) 12 artiklaan.

Käsittelyyn liittyvä ratkaisu

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry on 8.10.2019 pyytänyt työneuvostolta lausuntoa peräkkäisten yövuorojen rajoittamisesta työssä, jossa saadaan teettää säännöllistä yötyötä uuden työaikalain (872/2019) 8 §:n 2 momentin 1 kohdan perusteella. Lausunnon kohteena ovat säännökset tulivat voimaan 1.1.2020, ja työneuvosto on ollut toimivaltainen lausumaan asiasta vasta mainitusta ajankohdasta lukien. Näin ollen työneuvosto on viran puolesta siirtänyt lausuntopyynnön vireille tulleeksi vasta 1.1.2020.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

1. Lausunnon kohde

SAK ry on pyynnössään viitannut työ sopimuslain (55/2001) ja niin sanotun työaikadirektiivin säännöksiin. Työneuvoston toimivalta ulottuu kuitenkin tässä asiassa vain työaikalain (872/2019) tulkintaan.

Lausuntopyyntö kohdistuu jaksotyön ohella keskeytymättömään (kolmi)vuorotyöhön. Työneuvoston näkemyksen mukaan lausuntopyyntössä esille tuotu epäselvyys ei kuitenkaan koske varsinaisesti keskeytymätöntä vuorotyötä, joten siitä ei jäljempänä lausuta enemmälti.

2. Lausunnon kohteena olevat säännökset perusteluineen

Lausuntoa on pyydetty työaikalain 8 §:n 5 momentista ja sen liitynnästä lain 8 §:n 2 momentin 1 kohtaan, toisin sanoen, onko peräkkäisten yövuorojen määrä rajoitettu vain jaksotyöksi järjestetyssä työssä vai kaikissa työaikalain 8 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa töissä, joissa voidaan käyttää jaksotyöaika.

Työaikalain 8 §:n 5 momentti kuuluu seuraavasti: ”Jaksotyössä ja keskeytymättömässä vuorotyössä työntekijällä saa työvuoroluettelon mukaisesti teettää peräkkäin enintään viisi sellaista vuoroa, jossa vähintään kolme tuntia sijoittuu kello 23:n ja 6:n väliseen aikaan, minkä jälkeen hänelle on annettava vähintään 24 tunnin yhtenäinen vapaa. Edellä tarkoitettuja vuoroja saa teettää peräkkäin vielä kaksi, jos työntekijä antaa suostumuksensa molempiin erikseen.”

Työaikalain 8 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan yötyötä saa teettää säännöllisesti ”työssä, joka saadaan järjestää 7 §:n mukaiseksi jaksotyöksi”.

3. Arviointia

Työaikalain 2 momentin 1 kohdan ja 8 §:n 5 momentin kirjoitusasut poikkeavat toisistaan. Ensin mainitussa säännöksessä puhutaan ”jaksotyöstä” ja jälkimmäisessä ”työstä, joka saadaan järjestää jaksotyöksi”.

Mainittujen säännösten perusteluissa (HE 158/2018 vp, s. 83–84) todetaan vain, että: ”Yötyötä saisi 2 momentin 1 kohdan mukaan teettää tehtävissä ja toiminnoissa, joissa työaika saadaan järjestää 7 §:ssä säädetyllä tavalla jaksoihin. Sanotussa pykälässä tarkoitettut tehtävät ovat pitkälti

sellaisia, joita on tarve teettää vuorokaudenajasta riippumatta. Yötyön teettäminen olisi näin ollen sallittua aina jaksotyössä. Lisäksi työtä voitaisiin teettää yötyönä 7 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä myös silloin, kun työnantaja ei ole järjestänyt työntekijöiden säännöllistä työaikaa jaksotyönä." Hallituksen esityksessä tuodaan siis selvin sanoin esille se, että säännöllinen yötyö on mahdollista lain 7 §:n mukaisessa luettelossa mainitussa työssä, vaikka työtä ei ole järjestetty käytännössä järjestetty jaksoihin.

Edelleen työaikalain 8 §:n 5 momentin perustelujen mukaan: "Pykälän 5 momentissa säädettäisiin peräkkäisten yövuorojen enimmäismäärästä jaksotyössä ja keskeytymättömässä vuorotyössä. Momentin mukaan työntekijällä saisi työvuoroluettelon mukaan teettää peräkkäin enintään viisi työvuoroa yötyötä. Tämän jälkeen työntekijälle olisi annettava vähintään 24 tunnin yhdenjaksoinen vapaa. Säännös poikkeaisi voimassa olevan lain säännöksestä, jossa sallitaan seitsemän peräkkäistä yövuoroa. Muutoksen perusteena ovat selvitykset yötyön vaikutuksista työntekijöiden tapaturma-alttiuteen ja työterveyteen. Lisäksi taustalla on työaikadirektiivin 12 artikla, jonka mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että yötyötä tekevien turvallisuutta ja terveyttä suojellaan heidän työnsä luonteen edellyttämällä tavalla. Viiden peräkkäisen yövuoron lisäksi työnantaja saisi kuitenkin poikkeuksellisesti teettää lisä- tai ylityönä enintään kaksi yövuoroa työntekijän kutakin kertaa varten antamalla suostumuksella. Tämä suostumus olisi erillinen suhteessa lain 17 §:ssä tarkoitettuun suostumukseen."

Kuten yllä olevasta käy ilmi, on yötyön teettämisen mahdollisuus 1.1.2020 lukien laajentunut jaksotyöajaksi järjestetyn työn ohella työhön, jossa työnantaja saa järjestää säännöllisen työajan jaksoihin. Riittävää säännöllisen yötyön teettämisen kannalta on se, että työ kuuluu lain 7 §:n mukaiseen jaksotyöaikaluetteloon. Työaikalain 8 §:n 5 momentissa on sen selkeänä pidettävän sanamuodon mukaan rajoitettu peräkkäisten yövuorojen määrää kuitenkin vain "jaksotyössä". Viimeksi mainittu rajoitus koskee työneuvoston näkemyksen mukaan ainoastaan työtä, joka on tosiasiallisesti järjestetty jaksotyöajan mukaisesti jaksoihin. Rajoitus ei näin ollen ulotu kaikkiin niihin töihin, joissa työaika voidaan tai saadaan ylipäänsä järjestää jaksotyöksi.

Sovelletut lainkohdat

Työneuvostosta ja eräistä työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004) 7 § (877/2019).

Työaikalaki (872/2019) 8 §:n 2 momentin 1 kohta ja 5 momentti sekä 46 §.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan sekä jäsenten Douglas, Hjelt, Ilveskivi, Kannisto, Kiiski, Leppänen, Nyyssölä ja Rautio mielipiteeseen.